

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 28/1999 vp

Hallituksen esitys yksityisten alojen työeläkelainsäädännön ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 30 päivänä marraskuuta 1999 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmis-televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen yksityisten alojen työeläkelainsäädännön ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 165/1999 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Maritta Hirvi, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Markku Helin, oikeusministeriö
- lakimies Tarja Waris, Kansaneläkelaitos

- kehityspäällikkö Riitta Korpiluoma, Eläketurvakeskus
- lakimies Päivi Huotari, Maatalousyrittäjien Eläkelaitos
- lakimies Outi Raitoaho ja erityisasiantuntija Heli Sahala, Suomen Kuntaliitto
- asiamies Markus Äimälä, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- asiamies Jukka Karhu, Palvelutyönantajat
- lakimies Markku Kojo, Akava ry
- johtaja Kaarina Knuuti, Maa- ja Metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK
- työmarkkina-asiamies Pertti Rauhio, Suomen Yrittäjät
- lakimies Ove Herrlin, Merimieseläkekassa.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yksityisten alojen työeläkelainsäädäntöä ja eräitä siihen liittyviä maatalouden lakeja vastaamaan uusitua holhouslainsäädäntöä, jonka yhteydessä muutettiin myös hallintomenettelylakia ja hallintolainkäyttölakia. Esityksen mukaan asianosaisen puhevalta työeläkejärjestelmässä ja muutoksenhaussa määräytyisi pääosin samoin periaattein kuin hallintomenettelyssä ja hallintolainkäytössä yleensäkin. Myös eläkkeen maksamista koskevia säännöksiä muutettaisiin vastaamaan uutta holhouslainsäädäntöä. Eläkkeen ha-

kisi ja eläke maksettaisiin asianosaiselle, jollei hänen toimintakelpoisuuttaan ole tältä osin rajoitettu tai jollei muualla laissa toisin säädetä. Alle 15-vuotiaan eläke- ja muu etuus ja 15 vuotta täyttäneen alaikäisen lapseneläke maksettaisiin hänen edunvalvojalleen. Alaikäisen edunvalvojina ovat yleensä hänen vanhempansa.

Esityksessä ehdotetaan myös kertasuorituksena maksettavan eläkkeen ylärajan korottamista kaksinkertaiseksi nykyisestään.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös säännöksiin, jotka koskevat eläkkeen maksamista

muulle taholle kuin eläkkeensaajalle tai hänen edunvalvojalleen. Kansaneläkelaitokselle annetaisiin takautumisoikeus työeläkkeeseen myös silloin, kun se on maksanut liikaa kansaneläkettä ajalta, jolta lainvoimaisella päätöksellä myönnetyn työeläkkeen määrää oikaistaan takautuvasti aikaisempaa suuremmaksi. Eläkettä ei sen sijaan enää maksettaisi sosiaalihuoltolaissa tarkoitettulle toimielimelle käytettäväksi eläkkeensaajan tai sellaisen henkilön huoltoon, jonka toimeentuloon eläkkeensaaja on velvollinen osallistumaan. Tällöin eläkkeensaajalle voitaisiin määrätä holhoustoimesta annetun lain mukaisesti edunvalvoja. Muilta osin kysymyksessä oleviin säännöksiin ehdotetut muutokset olisivat teknisiä.

Yrittäjien eläkelain ja maatalousyrittäjien eläkelain mukaista takautuvaa vakuuttamista koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että vakuuttaminen takautuvalta ajalta olisi mahdollista enintään kuluvalta ja kolmelta sitä edeltävältä kalenterivuodelta riippumatta siitä, onko kyse pakkovakuuttamisesta vai ottaako yrittäjä itse vakuutuksen myöhässä. Samassa yhteydessä selkeytettäisiin teknisesti vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntikorotusta koskevia säännöksiä ja poistettaisiin maatalousyrittäjien eläkelaisissa oleva erityinen yhteensovitusperuste tarpeettomana.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 2000 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä.

Valiokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena hallituksen esitykseen sisältyvää menettelyä, jonka nojalla etuus maksetaan etuuden saajalle itselleen niissä tapauksissa, joissa hänelle on määrätty edunvalvoja hänen toimintakelpoisuuttaan rajoittamatta. Tästä syystä valiokunta ehdottaa ensimmäisen lakiehdotuksen 19 b §:n 2 momentin muutettavaksi. Näissä tilanteissa tulee sovellettavaksi holhoustoimesta annetun lain 31 §, jonka mukaan päämiehen saatava on suoritettava edunvalvojalle tai edunvalvojan osoittamalle päämiehen tilille aina kun on kysymys varallisuudesta, josta edunvalvojan tulee huolehtia.

Etuuden saajan elämäntapa tai elämäntilanne saattaa olla sellainen, että hänen rahankäyttönsä on tarpeellista hänen suostumuksellaan asettaa valvotuksi. Kyseessä voi olla esimerkiksi sairas, vammainen, päihdeongelmainen tai peliriippu-

vainen henkilö. Tällaisia tilanteita varten sosiaali- ja terveystoimi esittää luotavaksi menettelyn, jonka nojalla eläke tai muu etuus voidaan maksaa kunnan monijäseniselle toimielimelle (sosiaalilautakunnalle) käytettäväksi henkilön ja hänen perheensä huoltoon.

Etuus maksetaan etuuden saajalle hänen kanssaan sovittavalla tavalla ja sovituisissa erissä. Etuus on käytettävä huoltoon sinä aikana, johon etuus kohdistuu. Vain nimenomaisen, erikseen todetun suostumuksen perusteella etuutta voidaan käyttää muuhun tarkoitukseen. Jos etuus on suurempi kuin huoltoon tarvittavat varat, on ylijäämä annettava etuuden saajan vapaaseen käyttöön. Etuudesta on tehtävä tilitys henkilölle. Valiokunta ehdottaa nämä muutokset tehtäväksi kaikkiin hallituksen esitykseen sisältyviin lakiehdotuksiin.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystoimi esittää kunnioittavasti ehdottaa,

että toinen, neljäs, viides ja kuudes lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että ensimmäinen, kolmas, seitsemäs, kahdeksas ja yhdeksäs lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina paitsi ensimmäisen lakiehdotuksen 19 b § ja voimaantulosäännös, kolmannen lakiehdotuksen 28 b §, seitsemännen lakiehdotuksen 43 §, kahdeksannen lakiehdotuksen 37 § ja yhdeksännen lakiehdotuksen 40 § muutettuina seuraavasti:

1. lakiehdotus

19 b §

(1 mom. kuten HE)

Tämän lain mukainen etuus maksetaan etuuden saajalle, jolle se on myönnetty, jollei laissa toisin säädetä. Etuuden maksamisesta *sille, jolla on edunvalvoja*, on soveltuvin osin voimassa, mitä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) säädetään. Alle 15-vuotiaan etuus maksetaan kuitenkin hänen edunvalvojalleen.

(3 mom. kuten HE)

Jos tämän lain mukaisen etuuden maksamista etuuden saajalle itselleen ei voida pitää tarkoitustaan vastaavana hänen elämäntapojensa, sairautensa tai muun erityisen syyn vuoksi eikä hänelle ole määrätty edunvalvojaa, eläkelaitos voi etuuden saajan suostumuksella päättää, että etuus maksetaan etuuden saajan asuinkunnan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle käytettäväksi etuuden saajan ja sellaisen henkilön huoltoon, jonka elatuksesta etuuden saaja on toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 2 §:n mukaan velvollinen huolehtimaan. Näin maksettua etuutta ei saa vastoin etuuden saajan nimenomaista suostumusta käyttää muuhun kuin sen kuukauden aikana annettavaan huoltoon, jolta etuus on suoritettu. Jos etuuden saaja on 19 c §:n 5 momentissa tarkoitettussa hoidossa tai huollossa, tulee etuus käyttää 19 c §:n 5 momentin mukaisesti. Esityksen etuuden maksamisesta voi tehdä etuuden saaja, hänen puolisonsa, muu omaisensa, henkilö, joka hänestä pääasiallisesti huolehtii, tai kunnan asianomainen monijäseninen toimielin. (Uusi)

(5 ja 6 mom. kuten 4 ja 5 mom. HE)

Edellä 5 momentissa mainittu markkamäärä tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta sen indeksiluvun mukaan, joka vahvistetaan 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen soveltamista varten.

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Lain 19 b §:n 5 momenttia ja 19 c §:n 3 momenttia sovelletaan myös eläkkeeseen, joka on alkanut ennen lain voimaantuloa.

Lain 19 b §:n 5 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1966 vahvistettua palkkaindeksilukua.

3. lakiehdotus

28 b §

(1 mom. kuten HE)

Tämän lain mukainen etuus maksetaan etuuden saajalle, jolle se on myönnetty, jollei laissa toisin säädetä. Etuuden maksamisesta *sille, jolla on edunvalvoja*, on soveltuvin osin voimassa, mitä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) säädetään. Alle 15-vuotiaan etuus maksetaan kuitenkin hänen edunvalvojalleen.

(3 mom. kuten HE)

Jos tämän lain mukaisen etuuden maksamista etuuden saajalle itselleen ei voida pitää tarkoitustaan vastaavana hänen elämäntapojensa, sairautensa tai muun erityisen syyn vuoksi eikä hänelle ole määrätty edunvalvojaa, eläkelaitos voi etuuden saajan suostumuksella päättää, että etuus maksetaan etuuden saajan asuinkunnan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle käytettäväksi etuuden saajan ja sellaisen henkilön huoltoon, jonka elatuksesta etuuden saaja on toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 2 §:n mukaan velvollinen huolehtimaan. Näin maksettua etuutta ei saa vastoin etuuden saajan nimenomaista suostumusta käyttää muuhun kuin sen kuukauden aikana annettavaan huoltoon, jolta etuus on suoritettu. Jos etuuden saaja on 28 c §:n 5 momentissa tarkoitettussa hoidossa tai huollossa, tulee etuus käyttää 28 c §:n 5 momentin mukaisesti. Esityksen etuuden maksamisesta voi tehdä etuuden

saaja, hänen puolisonsa, muu omaisensa, henkilö, joka hänestä pääasiallisesti huolehtii, tai kunnan asianomainen monijäseninen toimielin. (Uusi)

Tämän lain mukaisen eläkkeen kertosuorituksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä työntekijäin eläkelain 19 b §:n 5—7 momentissa säädetään.

7. lakiehdotus

43 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on sukupolvenvaihdoseläkkeestä soveltuvin osin voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 8 g, 9, 9 a ja 10 c §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 b §:n 1—4 momentissa sekä 19 c §:n 2—7 momentissa, 19 d, 20, 21 ja 21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16 ja 17 §:ssä ja 19 §:n 5—7 momentissa.

8. lakiehdotus

37 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on luopumiskorvauksesta soveltuvin osin voimassa, mitä

Helsingissä 9 päivänä joulukuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Marjatta Vehkaoja /sd
jäs. Eero Akaan-Penttilä /kok
Merikukka Forsius /vihr
Tuula Haatainen /sd
Saara Karhu /sd
Niilo Keränen /kesk

säädetään työntekijäin eläkelain 9, 9 a ja 10 c §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 b §:n 1—4 momentissa sekä 19 c §:n 2—7 momentissa, 19 d, 20, 21 ja 21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16—18 §:ssä ja 19 §:n 5—7 momentissa.

9. lakiehdotus

40 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on luopumistuesta soveltuvin osin voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 8 g, 9, 9 a ja 10 c §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 b §:n 1—4 momentissa sekä 19 c §:n 2—7 momentissa, 19 d, 20, 21 ja 21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16—18 §:ssä ja 19 §:n 5—7 momentissa.